

Z P I Ś M I E N N I C T W A

HELENA BURCHARD

PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA Z ZAKRESU ARCHEOLOGII POLSKI

UZUPEŁNIENIA ZA 1954 r.

FONTES ARCHAEOLOGICI POSNANIENSES. Annales Musei Archaeologici Posnaniensis, Vol. IV (1953), Poznań 1954, s. nrb. 4 — 300.

Żurek Jan, Osada z młodszej epoki kamiennej w Rzucewie, pow. wejherowski, i kultura rzucewska, s. 1—42. Autor jest zdania, że kultura rzucewska powstała z nawarstwienia się ludności kultury ceramiki sznurowej, zmieszanej z przedstawicielami kultury amfor kulistych, na starsze podłoże ludności ceramiki grzebykowej. *Kowiańska-Piaszykowa Mieczysława i Kurnatowski Stanisław*, Kurhan kultury unietyckiej w Łękach Małych, pow. Kościan, s. 43—76. *Bartkowski Tadeusz*, Krajobraz okolicy Łęk Małych w epoce brązu, s. 77—86. *Łukowa Alicja*, Cmentarzysko kultury łużyckiej w Cieślach Wielkich, w pow. wrzesińskim, s. 87—100. Publikacja materiałów dr A. Karpieńskiej z wykopalisk 1935 r. *Pieczyński Zbigniew*, Cmentarzysko z wczesnego okresu żelaznego (700—400 p. n. e.) w Gorszewicach w pow. szamotulskim, s. 100—152. Publikacja materiałów z wykopalisk XIX w. Autor datuje cmentarzysko na okres halsztacki C (700—550 p. n. e.). *Kostrzewski Bogdan*, Cmentarzysko z okresu późnolateńskiego i rzymskiego w Domaradzicach, pow. Rawicz, s. 153—274. Grobów 169, jamowe i popielnicowe. *Kostrzewski Bogdan*, Sprawozdanie z działalności Muzeum Archeologicznego w Poznaniu w latach 1952 i 1953, s. 275—286. Sprawozdanie obejmuje działalność naukowo-badawczą, wydawniczą i społeczno-oświatową muzeum. Nowe nabytki zbiorów i biblioteki podane są tylko w cyfrach. *Kostrzewska Maria*, Wykaz nabytków Muzeum Archeologicznego w Poznaniu w latach 1952—53, s. 287—300.

SZKŁO i CERAMIKA. Organ Centralnych Zarządów Przemysłów: szklarskiego i ceramicznego, R. V, Warszawa 1954.

M. in. *Karwowska J. i Dąbrowski K.*, Kielich szklany sprzed 1500 lat i metoda jego konserwacji, s. 54—57. Okoliczności odkrycia i konserwacja kielicha szklanego pierwszej połowy V w. n. e., znalezione w Piwonicach, pow. Kalisz.

PIŚMIENNICTWO 1955 r.

A. KSIĄŻKI

KOSTRZEWSKI JÓZEF, WIELKOPOLSKA W PRADZIEJACH. Zmienione trzecie wydanie WIELKOPOLSKI W CZASACH PREHISTORYCZNYCH (Biblioteka Archeologiczna 7), Warszawa — Wrocław 1955, s. 348, tabl. XXIV, ilustr. 938. Książka jest wznowieniem pracy, której pierwsze wydanie ukazało się w 1913, a drugie w 1923 r.

ŁUKA LEON JAN, BIBLIOGRAFIA ARCHEOLOGII POLSKIEJ ZA LATA 1944—1954, Warszawa 1955, s. 163 (powielane). Bibliografia oprócz prac ściśle archeologicznych obejmuje także prace przedstawicieli nauk pokrewnych, nawiązujące do zagadnień archeologii. Bibliografia podzielona jest na dwie części. Część pierwsza, ogólna, obejmuje bibliografię, metodologię, metodykę i technikę badań archeologicznych, historię i organizację badań archeologicznych, dydaktykę i popularyzację, muzeoznawstwo i konserwatorstwo, reportaże, nekrologi. Część druga, szczegółowa, uporządkowana jest chronologicznie, według poszczególnych epok.

SZAFRAŃSKI WŁODZIMIERZ, SKARBY BRĄZOWE Z EPOKI WSPÓLNOTY PIERWOTNEJ (IV i V OKRES EPOKI BRĄZOWEJ) W WIELKOPOLSCE (Biblioteka Archeologiczna 6). Warszawa — Wrocław 1955, s. 300 tabl. LV. Praca obejmuje następujące rozdziały: 1. Skarby brązowe jedną z źródłowych podstaw odtworzenia sposobu produkcji, 2. Klasyfikacja chronologiczna materiału w ramach kultur archeologicznych, 3. Chronologia poszczególnych skarbów i ich charakterystyka kulturowa, 4. Zestawienie materiałów.

SZKICE Z DZIEJÓW ŚLĄSKA. Praca zbiorowa pod redakcją Ewy Maleczyńskiej, I, Warszawa 1955. M. in. *Cehak-Hołubowiczowa Helena*, Śląski Olimp, s. 1—19. Góra Ślęza (Sobótka) jako ośrodek kultowy plemion kultury łużyckiej we wczesnej epoce żelaza. *Hołubowicz Włodzimierz*, Wczesnośredniowieczne Opole w świetle badań archeologicznych w latach 1952—1953, s. 20—78. Autor omawia kolejno: dzieje dotychczasowych badań w Opolu, rozplanowanie wczesnośredniowiecznego Opolia, budynki, rzemiosła uprawiane przez mieszkańców (metalurgia żelazna, obróbka drzewa, przedzalnictwo i tkactwo, obróbka skóry, garncarstwo i in.), pochodzące z wykopalisk materiały botaniczne i osteologiczne, transport i komunikację, handel (importy, odważniki, birki), wreszcie wierzenia mieszkańców i sztukę.

B. CZASOPISMA

ARCHEOLOGIA, Rocznik Polskiego Towarzystwa Archeologicznego, R. V 1952—1953, Warszawa — Wrocław 1955.

M. in. *Biliński Bronisław*, Kalisia Ptolemeuszowa, s. 101—121. Autor gromadzi argumenty z zakresu onomastyki, antropogeografii i historii politycznej, przemawiające za identyfikowaniem Kalisii z Kaliszem. *Lewicki Tadeusz*, Obrzędy pogrzebowe pogańskich Słowian w opisach podróżników i pisarzy arabskich, głównie z IX—X w., s. 122—154. Autor omawia przekazy anonimowej relacji z IX w., relację Ibn Fadlana i przekaz al-Masudi'ego, zestawiając je z materiałem archeologicznym. *O c e n y — Sprawozdania — Komunikaty*. *Żaki Andrzej*, O. N. Bader, K woprosu o bałnowskiej kulturze, s. 179—180. *E. K.* Arheološka poročila. Poročilo o izkopovanjih v Ljubljani, Novem Mestu i na Panorami v Ptujju, s. 180. *E. K.*, Ivan Borkovsky, O počatcích pražskeho hradu a o nejstarisim kostele v Praze, s. 180—181. *E. Konik*, Jaroslav Böhm, K otazce o vzniku feudalizmu v českých zemích, s. 181—186. *Leszczyński J.*, E. Dowżenok i M. Brajczewskij, O wriemieni słoženija fieodalizma w driewniej Rusi, s. 186—187. *Żaki Andrzej*, Filip Jan, Praha pravěka. Osmero knih o Praze, stavebnim a umeleckim vyvoji mesta, s. 187—189. *Leszczyński Józef*, B. D. Grekow, Kijewskaja Ruś, s. 189—190. *Haisig Marian*, Witold Hensel, Słowiańszczyzna wczesnośredniowieczna. Zarys kultury Materialnej, s. 191—193. *Trudzik Z.*, Istorija kultury driewniej Rusi. Domongolskij pieriod I. Matierialnaja kultura, s. 193—194. *E. K.*, Joze Kastelec, Bozo Skerlj, Slovanska nekropola na Bledu, s. 194. *Wielowiejski Jerzy*, W. W. Kropotkin, Kłady rymskich moniet w wostocznoj Jewropie, s. 194—197. *Ziomecki J.*, Kazi-

mierz Majewski, Importy rzymskie na ziemiach słowiańskich, s. 197—198. I. O., Adolf Nasz, Osada staropolska w Opolu w świetle dotychczasowych badań wykopaliskowych, s. 201. *Żaki Andrzej*, M. Je. Foss, Nieolityczeskije kultury siewiera jewropejskoj czasti SSSR, s. 203—204. *Wielowiejski Jerzy*, Hans Jürgen Eggers, Der römische Import im freien Germanien, Atlas der Urgeschichte, s. 244—253. *Przeworska J.*, Ilona Kovacs, Pannonia, s. 254. *L. P.*, Oskar Liden, De flinteggade Benspetsarnas Nordiska Kulturfors, s. 255. *Przeworska J.*, Ferdinand Lot, La Gaule, s. 255—256. *E. K.*, Casopis Muzealneje Slovenskej Spoločnosti v Turcianskom sv. Martine, XL 1949; XLI 1950, s. 273. *E. K.*, Izwiestija na archeologiczeskija Institut, XVII, Sofia 1950, s. 277—278. *Wielowiejski Jerzy*, Jahresschrift für mitteldeutsche Vorgeschichte, t. 33, s. 278—279. *Ziomecki J.*, Kratkije Soobszczenija o dokładach i polewych issledowanijach Instituta Istorii Materialnoj Kultury, z. 12, 14, 15, 18—20, 22—26, 28—35, s. 282—283. *E. K.*, Sbornik slovenskeho narodneho muzea, R. 36—37, 1942—1943, s. 288. *E. K.*, Starinar I, 1950, s. 288—289. *Wielowiejski Jerzy Aleksander*, Bibliografia archeologii polskiej za rok 1950, s. 295—303. *Wielowiejski Jerzy Aleksander*, Bibliografia archeologii polskiej za rok 1951, s. 304—313. *Kronika Polska*. I. Odkrycia i wykopaliska, s. 315—326. Uwzględniono 99 stanowisk wszystkich okresów. *Kočka Wojciech*, Dotychczasowe wyniki badań wykopaliskowych we Wrocławiu, s. 326—329. *Wielowiejski Jerzy*, Konferencje przygotowawcze do Zjazdu Naukowego Młodych Archeologów, s. 329—331. *E. K.*, Sprawozdanie z IV Walnego Zgromadzenia Polskiego Towarzystwa Archeologicznego odbytego we Wrocławiu 9 listopada 1952 r., s. 331—332. *E. K.*, Sprawozdanie ze Zjazdu połączniczego Polskich Towarzystw Archeologicznych i Numizmatycznych, s. 332, 333. *Nekrologi*. *Jażdżewski Konrad*, Roman Jakimowicz, s. 383—386. Bibliografia prac Romana Jakimowicza, s. 386—389.

ARCHEOLOGICKE ROZHLEDY, R. VII 1955.

M. in. *Bernat Wł.*, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko ciałopalne w Międzyborowie pod Warszawą, s. 348—350. *Filipowiak Wł.*, Badania archeologiczne w Wolinie na Pomorzu, s. 351—352, 361—363. *Malinowski T.*, Z problematyki grodzisk kultury lużyckiej w Wielkopolsce, s. 517—520. *Żaki A.*, Z badań nad kulturą celtycką w Małopolsce, s. 799—780.

CZASOPISMO PRAWNO-HISTORYCZNE, t. VII, Warszawa 1955, z. 1

M. in. *Szczaniecki Michał*, Główne linie rozwoju feudalnego państwa zachodnio-pomorskiego, Cz. I (do 1478 r.), s. 49—88. Autor wykorzystuje także materiały archeologiczne. *Zajączkowski Stanisław*, Uwagi nad terytorialno-administracyjnym ustrojem Polski XII w., s. 285—322. Artykuł recenzyjny na temat pracy J. Natansona-Leskiego, Zarys granic i podziałów Polski najstarszej, Wrocław 1953.

DAWNA KULTURA, R. II, Wrocław 1955, z. 1, s. 1—48.

Trudzik Zbigniew, Od motyki do pługa, s. 1—9. Krótki zarys rozwoju narzędzi i sposobów uprawy roli od czasów najdawniejszych aż do połowy I tysiąclecia n. e. *Sadurska Anna*, Najnowsze technologiczne metody badania zabytków archeologicznych, s. 9—12. Metoda datowania zabytków na podstawie zawartości C¹⁴. *Chmielewscy Maria i Waldemar*, Ślady najazdu scytyjskiego w północnej części wyżyny krakowsko-wieluńskiej, s. 12—16. Znaleźisko scytyjskich grocików strzał wraz z materiałem kultury lużyckiej w schronisku skalnym w Rzędkowicach, pow. Zawiercie. *Kmieciński Jerzy*, Osadnictwo słowiańskie i ceramika „siwa” na terenie Kujaw i ziemi łęczyckiej, s. 16—21. *Klichowska Melania*, Z badań nad roślinami uprawnymi Polski wczesnośredniowiecznej, s. 22—30. Autorka referuje wyniki własnych badań nad materiałem botanicznym, pochodzącym z prac terenowych stacji archeologicznych IHKM. Prócz zbóż i warzyw uwzględnia drzewa owocowe, rośliny oleisto-włókniste i chmiel. *Malinowski*

Tadeusz, Wczesnośredniowieczne naczynia słowiańskie do prażenia zboża, s. 30—32. *Wiklak Henryk*, Nowe odkrycia archeologiczne w Gdańsku, s. 32—36. Wyniki wykopalisk 1954 na stanowisku 4 przy ul. Podwale Staromiejskie. Materiał XII—XIV w. Bibliografia. *J. W.*, Andrzej Nadolski, Studia nad uzbrojeniem polskim w X, XI i XII w., s. 37. *Kronika. K. P.*, Działalność PTA w latach 1953—1954, s. 38—41. *K. P.*, Nowe władze PTA, s. 41—42. *Balcerowski Lucjan*, Działalność oddziału stalinogrodzkiego Polskiego Towarzystwa Archeologicznego w 1954 r. s. 42—44. Oddział zielonogórski PTA, s. 44. *Żurowski Tadeusz*, Na marginesie prac konserwatorskich, s. 44—47. *J. G.* Nowoodkryta oryniacka figurka konia, s. 47. Znaleźisko z terenu Karpat węgierskich. *TMP*, Pierwsi magistrowie studium historii kultury materialnej, s. 47. *Lepik-Kopaczyńska Wilhelmina*, o celowości i przydatności archeologii, s. 47—48. Sprostowania do artykułu pod tymże tytułem, zamieszczonego w „Dawnej Kulturze”, I 1954, z. 4.

— z. 2, s. 49—96.

M. in. *Gieysztor Aleksander*, Ku odległym początkom naszego państwa i naszej narodowości, I. W pierwszych wiekach naszej ery, s. 49—56. Autor omawia rozwój stosunków społecznych w wymienionej epoce. *Lewicki Tadeusz*, Skórkowe pieniądze na Rusi w średniowieczu, s. 64—67. *Malinowski Tadeusz*, Grodziska z wczesnej epoki żelaznej w Wielkopolsce, s. 67—70. *Bender Witold*, Gród w Wiślicy w świetle źródeł archeologicznych, s. 70—77. Autor referuje wyniki badań zarówno na terenie grodziska w Wiślicy, jak i łączonego z nim cmentarzyska we wsi Goresławice. *Miśkiewicz Jacek*, O garnkach, które same „rodzą się” w ziemi, s. 78—83. Najdawniejsze wiadomości o zabytkach archeologicznych w dziełach dawnych historyków. *Rehorowski Marian*, Meble polskich feudałów wczesnego średniowiecza, s. 83—90. Autor opiera się na źródłach ikonograficznych. Bibliografia. (*te-zet*), Śladami dawnych kultur, praca zbior., s. 91. *Kronika. K. P.*, Działalność wydawnicza PTA, s. 92—93. *Kostrzewski B.*, Działalność oddziału poznańskiego PTA w czasie od 15 VI — 31 X 1954 r., s. 94—96. *T. R.*, Walne zebranie Oddziału Wrocławskiego Polskiego Towarzystwa Archeologicznego we Wrocławiu, s. 96. *Balcerowski L.*, Walne zebranie Oddziału stalinogrodzkiego PTA, s. III okładki.

— z. 3, s. 97—179.

M. in. *Antoniewicz Włodzimierz*, *Wartolowska Zofia*, Archeologia, jej cele i zadania, Część I, s. 97—103. *Wartolowska Zofia*, Rola kobiety w społeczeństwie pierwotnym, s. 104—109. *Dzieduszycka Anna*, Rysunki na urnach twarzowych jako źródła historyczne, s. 124—133. Autorka omawia urny twarzowe kultury pomorskiej, wyzyskując je jako źródło poznania kultury materialnej ludności, przede wszystkim stroju i uczesania, a niekiedy i zajęć ludności (ryte na urnach sceny przedstawiające polowanie itp.). *Jamka Rudolf*, Wyniki badań wykopaliskowych na kopcu Krakusa, s. 133—138. *Machnik Jan*, Na śladach kultu Peruna. Wykopaliska pod Nowogrodem — ZSRR, s. 144—147. Staroruska świątynia Peruna odkryta na uroczysku Peryń pod Nowogrodem. *Musianowicz Krystyna*, Słowiańskie ozdoby stroju kobiecego we wczesnym średniowieczu, s. 148—154. *Kamińska Janina*, Gdańsk wczesnośredniowieczny po siedmiu latach prac wykopaliskowych, s. 154—162. Autorka referuje zagadnienia chronologii, charakteru Gdańska w początkach jego istnienia, próbę rekonstrukcji wałów gdańskich, rozwój stosunków gospodarczo-społecznych. *Odkrycia archeologiczne. Wiklak H.*, Opole—Zakrzów, s. 163. Cmentarzysko kultury łużyckiej V okresu brązu. *W. S.*, Słup, pow. Środa Śląska, s. 163—164. Cmentarzyska młodszej epoki brązu i okresu halsztackiego, osada okresu rzymskiego. *W. S.*, Mokronos Górny, gmina Smolec, pow. Wrocław, s. 164. Cmentarzysko kultury łużyckiej okresu halsztackiego. *A. G.*, Raków, pow. Głubczyce, s. 164. Neolityczna siekierka i toporek nefrytowy.

A. G., Tomaszów Bolesławiecki, s. 165. Cmentarzysko kultury łużyckiej okresu halsztackiego. J. G., Wola Kisielska, pow. Łuków (Lubelskie), s. 165. Cmentarzysko kultury łużyckiej okresu halsztackiego. J. G., Michałów, pow. Radom, s. 165, 166. Cmentarzysko kultury pomorskiej wczesnej epoki żelaznej. *Zielonka B.*, Piotrków Kujawski, s. 166. Grób ciałopalny, przynależności kulturowej nie podano. *Zielonka B.*, Turza Wilcza, gromada Jasień, powiat Lipno, s. 166, 167. Grób skrzynkowy. *Zasada Halina*, Niedomice, pow. Tarnów, s. 167. Notatka o znalezieniu w 1935 r. urn glinianych. Bibliografia. W. S., Swiatowit, t. XXI. Kronika. W. S., 70-lecie urodzin prof. dr Józefa Kostrzewskiego, s. 169. S. N., 70 rocznica urodzin doc. dr Gabriela Leńczyka, s. 169, 170. S. H., Pierwsza Sesja Archeologiczna Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk, s. 170—171. Pobyt archeologów polskich za granicą, s. 171, 172. *Wartołowska Zofia*, Sprawozdanie z działalności Oddziału Warszawskiego PTA za okres od 1 XI 1954 r. do 18 IV 1955 r., s. 172—174. B. K., Karol Bunsch wśród archeologów, s. 174. B. K., Konferencja w sprawie muzeów archeologicznych, s. 174—175. *Skurczyński Stanisław* ks., Zalesione nieużytki, s. 175.

— z. 4, s. 180—262.

M. in. *Antoniewicz Włodzimierz*, *Wartołowska Zofia*, Archeologia, jej cele i zadania, Część II, s. 180—184. *Gieysztor Aleksander*, Ku odległym początkom naszego państwa i naszej narodowości, II. Powstanie społeczeństwa feudalnego, państwa i narodowości polskiej, s. 185—194. *Podkowińska Zofia*, Neolityczna kopalnia w Krzemionkach, Część I, s. 204—212. *Marciniak Józef*, Badania archeologiczne w Nowej Hucie, s. 213—222. Znaleziska wszystkich epok od młodszej epoki kamienia do wczesnego średniowiecza. Odkrycia archeologiczne. H. H., Jak giną zabytki, s. 244—245. Notatki o zabytkach zagubionych i zniszczonych przez przypadkowych znalazców. G. L. Brzezie koło Niepołomic, pow. Bochnia, s. 245. J. S., Żychcice, pow. Będzin, s. 245. Stanowisko późnego okresu wpływów rzymskich. A. L., Łęki Małe, pow. Kościan, s. 245. Kurhan kultury unietyckiej. A. G., Szymocin, pow. Głogów, s. 245—246. Cmentarzysko kultury łużyckiej III—V okresu epoki brązu. M. B., Przyborów, pow. Nowa Sól, s. 246. Cmentarzysko IV okresu epoki brązu. W. S., Kłokoczyce, pow. Trzebnica, s. 246. Cmentarzysko okresu wczesnolateńskiego. Bibliografia. L. B., Chronmy zabytki wykopaliskowe, dokumenty zamierchłej przeszłości, s. 249. Recenzja instrukcji o ochronie zabytków wykopaliskowych, Kronika. K. P., Działalność PTA w I półroczu 1955 r., s. 250—253. L. B., Działalność Oddziału Stalinogrodzkiego PTA, s. 253. B. K., Nowa wystawa objazdowa Muzeum Archeologicznego w Poznaniu, s. 254. B. K., Muzeum Archeologiczne w Poznaniu będzie miało własną siedzibę, s. 254. *Węgrzynowicz Teresa*, W sprawie zalesienia nieużytków, s. 255—256. Z. R., Członkowie delegacji radzieckiej zwiedzili ośrodki archeologiczne w Polsce, s. 256.

FONTES ARCHAEOLOGICI POSNANIENSES. Annales Musei Archaeologici Posnaniensis, Vol. V (1954), Poznań 1955, s. nlb. 4—171.

Malinowski Tadeusz, Grodziska kultury łużyckiej w Wielkopolsce, s. 1—48. Autor daje szczegółowe zestawienie grodzisk i ich analizę chronologiczną, omawia warunki powstawania i funkcję grodów kultury łużyckiej, problem topograficznego położenia grodzisk kultury łużyckiej, stosunek grodów kultury łużyckiej do osadnictwa „otwartego”, zagadnienie ustrojów społeczno-gospodarczych ludności kultury łużyckiej wczesnej epoki żelaznej, jako etapu rozwoju historycznego od epoki brązu do okresu lateńskiego na terenie Wielkopolski, i wreszcie zagadnienie upadku grodów kultury łużyckiej. *Lipińska Aleksandra*, Cmentarzysko kultury pomorskiej i grobów kloszowych w Chłapowie, pow. Środa, s. 49—59. Badania miały charakter ratunkowy. Odkryto siedem grobów, w tym jeden o podwójnym obrządku pogrzebowym ciałopalnym i szkieletowym. *Przewoźna Krystyna*, Osada i cmentarzysko z okresu rzymskiego

w Słopanowie, pow. Szamotuły, s. 60—140. Cmentarzysko płaskie, 57 grobów. *Jasnosz Stanisław*, Cmentarzysko z okresu rzymskiego w Sadowiu, pow. Ostrów Wlkp., s. 141—161. Publikacja materiałów ze zbadanych w 1925 r. 7 grobów tego cmentarzyska. *Kostrzewski Bogdan*, Sprawozdanie z działalności Muzeum Archeologicznego w Poznaniu w roku 1954, s. 162—171. Obejmuje działalność naukowo-badawczą, naukowo-oświatową i administracyjną Muzeum w roku sprawozdawczym.

KWARTALNIK HISTORII KULTURY MATERIALNEJ, R. III, Warszawa 1955, z. 1.

M. in. *Rauhut Lechosław*, Sprawozdanie z prac wykopaliskowych w Białogonie w r. 1954, s. 94—98. Badania miały na celu zlokalizowanie XVII-wiecznej huty miedzi, srebra i ołowiu. *Wielowiejski Jerzy*, Zagadnienie przełomu w technice uprawy roli w pierwszym tysiącleciu n. e. na ziemiach polskich, s. 153—165. Autor polemizuje z pracą H. Łowmiańskiego „Podstawy gospodarcze formowania się państw słowiańskich”. Recenzje i sprawozdania. *Dąbrowski Krzysztof*, Tadeusz Malinowski, Narzędzia kowalskie okresu późnolateńskiego i rzymskiego w Polsce, s. 181. *K. D.*, Noże kultury wenedzkiej z cmentarzysk w miejscowości Glendzianówek, pow. Łęczyca i z Biskupina, pow. Żnin, s. 182. *Cofta Aleksandra*, G. F. Sołowjewa i W. W. Kropotkin, K woprosu o proizwodstwie, rasprostranienii i datirovkie stieklannych brasletow driewniej Rusi, s. 182—183. *Szafrańska Zoja*, Walter Lung, Bodenzeichen der frühmittelalterlichen Pingsdorfware, s. 189—190. *Rauhut Lechosław*, Hans Hingst, Die vorgeschichtliche Eisengewinnung in Schleswig-Holstein, s. 190—192. *Rauhut Lechosław*, Vorgeschichtliche Eisenschmelzen in Westschleswig, s. 192—193.

— z. 2.

M. in. Recenzje i sprawozdania. *Rauhut Danuta*, Friedrich Schlette, Haus- und Siedlungsform als Beitrag zur Frage der wirtschaftlichen Struktur der jungsteinzeitlichen Kulturen Mitteleuropas, s. 448—451. *Podwińska Zofia*, Heinz Kothe, Verbreitung und Alter der Stangenschleife, s. 453—454. *Ślaski Kazimierz*, Axel Steensberg, Bondehuse og Vandmoller i Danmark genom 2000 Aar, s. 455—456. *Ślaski Kazimierz*, TOR 1949—1951, Meddelanden fran Uppsala Museum för nordiska fornsaker, s. 456—459. *Trawkowski Stanisław*, Szczecin i Wolin we wczesnym średniowieczu, s. 459—460. *Gluziński Wojciech*, Wanda Sarnowska, Śląsk starożytny i wczesnośredniowieczny. Przewodnik po wystawie archeologicznej Muzeum Śląskiego we Wrocławiu, s. 460—462. *Dąbrowski Krzysztof*, M. M. Vassits, Vitruve et la métallurgie de Vinča, s. 472—473.

— z. 3.

Kulczycki Jerzy, Założenia teoretyczne historii kultury materialnej, s. 519—562. Autor omawia kolejno aktualną stronę zagadnienia, potrzebę terminu, ważniejsze pojęcia dotyczące przedmiotu, określenie przedmiotu, metody, pozycje w systematyce nauk, zadania i wreszcie konsekwencje organizacyjne. *Hołubowicz Włodzimierz*, Uwagi o historii kultury materialnej jako nauce, s. 563—585. Dyskusja na posiedzeniu plenarnym Wydziału I Nauk Społecznych Polskiej Akademii Nauk w dniu 2 lutego 1955 roku nad zagadnieniami teoretycznymi historii kultury materialnej, s. 586—620. *Poppe Andrzej*, Napis staroruski z XII w. na rękojeści noża z Drohiczyzna, s. 621—624. *Zak Jan*, O genezie upręży końskiej na ziemiach polskich, s. 625—635. Recenzje. *Sztetyllo Janusz*, S. N. Orłow, Ostatki sielskochozajstwiennogo inwientaria VII—X w. iz Staroj Ładogi, s. 637. *Ślaski Kazimierz*, F. Längert, Nagra synpunkter pa bebyggelsen i Skane arhundradena narmast fore och efter ar 1000, s. 637—639. *Lalik Tadeusz*, Stanisława Zajchowska, Rozwoj sieci osadniczej okolic Poznania (XI—XX wiek), s. 645—647.

— z. 4.

M. in. *Hensel Witold*, „Bariera dźwięku”, s. 675—686. O stosowaniu w archeologii niektórych osiągnięć nauk technicznych. Recenzje i sprawozdania. *Uzdowska Teresa*, Zur Frühgeschichte Dresdens, s. 783—785.

KWARTALNIK HISTORYCZNY, R. LXII, Warszawa 1955, nr 3.

M. in. *Tymieniecki Kazimierz*, Przemiany w ustroju polskiej wsi wczesnofeudalnej i ich wpływ na wzrost sił wytwórczych, s. 3—35. RECENZJE. *Lalik Tadeusz*, Andrzej Nadolski, Studia nad uzbrojeniem polskim w X, XI, XII wieku, s. 150—155.

PAMIĘTNIK SŁOWIAŃSKI. Czasopismo naukowe poświęcone słowianoznawstwu, t. IV 1954, Wrocław—Poznań 1955, z. 2.

M. in. *Ślaski Kazimierz*, Udział Słowian w życiu gospodarczym Bałtyku na początku epoki feudalnej (VII—XII w.), s. 227—266. Autor wyróżnia trzy okresy rozwoju gospodarczego ludów słowiańskich nadbałtyckich: od VI do VIII w., od IX do połowy XI w. i wreszcie od połowy XI w. do schyłku XII w. W okresie pierwszym stwierdza autor rozwój handlu ze wschodem, rozwój handlu morskiego w związku ze znacznym postępowaniem w technice żeglarskiej i początek powstawania większych ośrodków produkcji i wymiany towarowej, stanowiących początkowy etap rozwojowy miast. W okresie następnym rozwija się bardzo na ziemiach słowiańskich produkcja rzemieślnicza, powstają miasta *sensu stricto*, nasila się handel ze Wschodem i z Europą zachodnią. W trzecim okresie Słowiańszczyzna nadbałtycka pod naporem Niemców traci stopniowo samodzielność polityczną, a w ślad za tym i prężność gospodarczą, i znaczenie jej w życiu gospodarczym krajów bałtyckich upada. *Pieradzka Krystyna*, Zagadnienie grodów i wczesnośredniowiecznej organizacji grodowej u Słowian północno-zachodnich, s. 267—303. Autorka omawia szczegółowo rozmieszczenie i rolę grodów wczesnośredniowiecznych na różnych terytoriach plemiennych Słowian północno-zachodnich oraz zagadnienie związku między organizacją okręgów grodowych a postępowaniem feudalizacji. *Nalepa Jerzy*, Biezuńczenie. Nazwa i położenie, s. 304—323. Autor stara się zlokalizować wymienione przez Geografa bawarskiego plemię Besunzane = Biezuńczenie. *Wojciechowski Zygmunt*, Uwagi o nazwach i lokalizacji plemion polskich na tle sąsiedztwa słowiańskiego, s. 324—339. Interpretacja przekazu Geografa bawarskiego. *Jazdzewski Konrad*, Stosunki polsko-ruskie we wczesnym średniowieczu w świetle archeologii, s. 340—360. *Labuda Gerard*, Józef Widajewicz jako historyk dziejów Słowiańszczyzny, s. 386—391.

POSTĘPY ARCHEOLOGII Warszawa 1955, nr 1 (powielane).

M. in. *Kulczycki Jerzy*, Do pojęcia postępu w nauce archeologii, s. 1—4. *Wartołowska Zofia*, Metoda dialektyczna w archeologicznych badaniach wykopaliskowych, s. 71—80.

PROBLEMY. Organ Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, R. XI 1955.

M. in. *Szewera Zygmunt*, Szczecin czy Gniezno, s. 423—424. Notatka polemiczna do artykułu W. Hejnosza z „Problemów” nr 0/1954 o interpretacji dokumentu „Dagome iudex”. *Hejnosz Wojciech*, Sprawa „longum mare”, s. 424—425. Dalsza notatka polemiczna w sprawie dokumentu „Dagome iudex”. *Wilczewski H.*, Sporna lokalizacja grodu Truso, s. 493.

PRZEGLĄD ZACHODNI, R. XI, Poznań 1955, t. I, nr 1—4.

M. in. *Tymieniecki Kazimierz*, Z dziejów tworzenia się Europy w X wieku, s. 126—163. Autor przedstawia najpierw podstawy polityczne Europy X w., a następnie początki państwowe Polski w układzie politycznym Europy X w. *Kowalenko Władysław*, Dalsze badania nad starosłowiańskimi portami na Bałtyku z IX—XIII w.,

s. 164—197. *Kielczewska-Zaleska Maria*, Osieki na Pomorzu Gdańskim, s. 198—208. Autorka interpretuje osieki jako schroniska obronne osad nie mających w pobliżu grodów. *Dymaczewski Aleksander*, *Leciejewicz Lech*, Osadnictwo wczesnośredniowieczne w południowej części Ostrowa Tumskiego w Poznaniu, s. 357—376. Autorzy referują wyniki wszystkich badań na Ostrowie Tumskim od 1939 r. *Durczewski Dobromir*, Badania archeologiczne w Słupcy w pow. konińskim w 1954 r., s. 376—382. Badania na grodzisku kultury łużyckiej z okresu Halsztackiego. *O c e n y i o m ó w i e n i a*. *Wędzki Andrzej*, Szczecin i Wolin we wczesnym średniowieczu, s. 404—408. *Przewoźna Krystyna*, H. J. Eggers, Der römische Import im freien Germanien. *Z k r o n i k i n a u k o w e j*. *Hilczerówna Zofia*, Obchód 70-lecia urodzin prof. dra Józefa Kostrzewskiego, s. 416—417. *Kowalenko Władysław*, Sprawozdanie Sekretariatu Redakcji Słownika Starożytności Słowiańskich ze stanu i postępu prac w roku 1954, s. 420—424. *Wędzki Andrzej*, Rądzim, zapomniany gród kasztelański nad Wartą, s. 565—583. Autor wykorzystuje także materiały archeologiczne. *Górski Karol*, Zastosowanie kalendarza przyrostów drzewnych do ustalania chronologii wczesnego średniowiecza, s. 726—730.

— t. II, nr 5—8.

M. in. *Wędzki Aleksander*, 900-lecie miasta Bytomia, s. 310—312. Autor referuje m. in. wyniki dotychczasowych badań archeologicznych na terenie Bytomia.

— t. III, nr 9—12.

M. in. *Malinowski Tadeusz*, Czechosłowackie przewodniki po wystawach archeologicznych, s. 296—298.

ROCZNIKI DZIEJÓW SPOŁECZNYCH I GOSPODARCZYCH, t. XVI 1954, Poznań 1955.

M. in. *Tymieniecki Kazimierz*, Początki państw słowiańskich w naświetleniu gospodarczym, s. 9—46. Autor dyskutuje z pracą H. Łowmiańskiego „Podstawy gospodarcze formowania się państw słowiańskich”. *Ślaski Kazimierz*, Zaludnienie puszczy Polski zachodniej w okresie do XIV w., s. 51—90.

SOWIETSKAJA ARCHEOLOGIIJA, XXIV, Moskwa 1955.

M. in. *Hensel W.*, *Gieysztor A.*, *Majewski K.*, Polskie archeologiczskie issledowania poslednich let, s. 155—171. Praca zawiera charakterystykę badań archeologicznych w Polsce obejmujących okresy od paleolitu do wczesnego średniowiecza, ocenę prac historyków i archeologów w zakresie wczesnego średniowiecza i informacje o badaniach polskich w zakresie archeologii śródziemnomorskiej.

SPRAWOZDANIA ARCHEOLOGICZNE, t. I, Wrocław 1955, s. 379.

Podkowińska Zofia, Sprawozdanie z prac wykopaliskowych na górze Gawroniec (Pałyga) w Ćmielowie, pow. opatowski, w 1954 r., s. 11—27. Osada kultury pucharów lejkowatych. *Nosek Stefan*, Wyniki badań terenowych w rejonie Igołomia—Wschód, prowadzonych w latach 1953 i 1954, s. 29—45. Osadnictwo kultur z cyklu wstęgowych, ślady osadnictwa z okresu wpływów rzymskich i z okresu wczesnośredniowiecznego. *Drewko Michał*, Sprawozdanie z prac wykopaliskowych, przeprowadzonych w 1954 r. na Tyńcu w Kaliszu, s. 47—48. Piec kopułowy i jama z okresu wpływów rzymskich. *Dąbrowski Krzysztof*, Badania archeologiczne we wsi Piwonice w pow. kaliskim w roku 1954, s. 49—61. Osada okresów późnolatańskiego i wpływów rzymskich. *Konieczna Maria*, Sprawozdanie z prac wykopaliskowych w Poznaniu ul. Ostrów Tumski 17, prowadzonych w latach 1953 i 1954, s. 63—76. Ślady osadnictwa wczesnośredniowiecznego od VI do XIII w. *Żurowski Kazimierz*, *Mikołajczyk Gabriela*, Badania archeologiczne na górze Lecha w Gnieźnie w 1953 r., s. 77—90. Fragment wału obronnego podgrodzia. Początek osadnictwa obronnego na górze Lecha autorzy datują na VIII w. n. e. *Cofta*

Aleksandra, Sprawozdanie z prac wykopaliskowych w Kruszwicy w latach 1953 i 1954, s. 91—104. Wczesnośredniowieczna huta szklana i pracownia złotnicza. *Nadolski Andrzej*, Prace badawcze stacji archeologicznej w Łęczycy w latach 1953—1954, s. 105—130. Sprawozdanie obejmuje prace na grodzisku wczesnośredniowiecznym w Łęczycy, na cmentarzysku XI w. w Lutomierniku oraz wyniki badań powierzchniowych w ziemi łęczycyckiej (materiały kultury łużyckiej, okresu wpływów rzymskich i wczesnego średniowiecza). *Hilczarówna Zofia, Hołowińska Zofia*, Sprawozdanie z prac wykopaliskowych prowadzonych na wczesnośredniowiecznym grodzisku w Bonikowie w powiecie kościańskim w latach 1953—1954, s. 131—136. Osadnictwo wczesnośredniowieczne dwufazowe — osada VI w. n. e. i gród wybudowany prawdopodobnie w IX w. n. e. *Jazdzewski Konrad*, Gdańsk średniowieczny w świetle badań z lat 1953 i 1954, s. 137—164. *Leciejewicz Lech*, Sprawozdanie z badań archeologicznych w Kołobrzegu w 1954 r., s. 165—178. Badano rzemieślniczą dzielnicę grodu. *Filipowiak Władysław*, Sprawozdanie z prac wykopaliskowych w Wolinie w latach 1953—1954, s. 179—193. Warstwy osadnicze XI—XIII w. w okolicach kościoła Św. Św. Wojciecha i Jerzego. *Wieczorowski Tadeusz*, Sprawozdanie z prac wykopaliskowych w Szczecinie w 1954 r., s. 195—205. Badania prowadzono na terenie dolnego Starego Miasta. Odkryto warstwy osadnicze XII i XIII w. *Hołubowicz Włodzimierz*, Prace wykopaliskowe na Ostrówku w Opolu w 1954 r., s. 207—234. Dalsze badania osady słowiańskiej X—XIII w. *Antoniewicz Włodzimierz, Wartołowska Zofia*, Prace wykopaliskowe w Wiślicy w latach 1953 i 1954, s. 235—250. Wyniki badań na grodzisku wczesnośredniowiecznym w Wiślicy i na związanym z nim cmentarzysku w Goresławicach. *Żurowski Kazimierz, Mikołajczyk Gabriela*, Sprawozdanie z badań kurhanu we wsi Husynne w pow. hrubieszowskim w 1954 r., s. 251—267. Autorzy datują kurhan na koniec X lub początek XI w. *Burchard Helena*, Przegląd piśmiennictwa z zakresu archeologii Polski za rok 1953, s. 269—278. Sprawy organizacyjne. Zmiana w Dyrekcji IHKM PAN. Struktura organizacyjna Działu I Archeologii Polski IHKM.

SPRAWOZDANIE TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU, t. 6 za 1952 r., Toruń 1955.

M. in. *Gumowski Marian*, Monety rzymskie w Polsce, s. 71—73. Streszczenie pracy referowanej na posiedzeniu naukowym towarzystwa.

STUDIA DO DZIEJÓW WAWELU, t. I, Kraków 1955.

M. in. *Sawicki Ludwik*, Stanowisko paleolitu dolnego na Wawelu, s. 1—59. Materiał, zdaniem autora, przedstawia mieszaninę przemysłową górno-aszelsko-lewaluaską z domieszką elementu mikockiego. Analiza materiału archeologicznego poprzedzona jest charakterystyką warunków geologicznych stanowiska. Do pracy dołączone jest jako aneks *Turnau-Morawskiej M.*, Zestawienie wyników analiz petrograficznych, s. 71—111. Autor przyjmuje istnienie budowli na czas od X do końca XI lub początku XII w. Uważa, że budowla miała charakter świecki. *Leńczyk Gabriel*, Badania wykopaliskowe w latach 1948 i 1949, s. 416—419. Odkryto m. in. fundamenty domu ks. Borka (XVI w.) i gotyckich kościołów Św. Jerzego i Św. Michała. *Żaki Andrzej*, Badania wykopaliskowe na Wawelu w latach 1950 i 1951, s. 419—428. Badania objęły dziedziniec arkadowy, gdzie osiągnięto poziom przedromański. Pod nim w lejach krasowych zabytki paleolityczne. W innych rejonach zabytki średniowieczne.

STUDIA WCZESNOŚREDNIOWIECZNE. Studia, materiały, sprawozdania, t. III, Warszawa—Wrocław 1955, s. 384, tabl. 154.

Tymieniecki Kazimierz, Organizacja rzemiosła wczesnośredniowiecznego a geneza miast polskich, s. 9—86. *Kiersnowski Ryszard*, „Kłodona” — Kłodzień, wczesnośredniowieczna osada pomorska, s. 87—136. Autor stara się zidentyfikować miejscowość

„Kłodona“, wymienianą przez żywotopisarzy św. Ottona, biskupa bamberskiego. *Jażdżewski Konrad*, Ogólne wyniki badań archeologicznych w Gdańsku w latach 1948—1952, s. 137—152. Autor omawia warunki fizjograficzne Gdańska i jego okolic przed powstaniem miasta i w czasie jego istnienia w średniowieczu oraz działalność gospodarczą, społeczną i kulturalną jego mieszkańców. *Kamińska Janina*, Metody badań archeologicznych w Gdańsku w latach 1948—1952, s. 153—163. *Jażdżewski Konrad*, Charakterystyka wczesnośredniowiecznych warstw kulturowych w wykopie głównym na stanowisku 1 w Gdańsku, s. 164—211. Autor omawia szczegółowo zabytki znalezione w poziomach osadniczych 1 do 9. *Kmieciński Jerzy*, Sprzęt rybacki i organizacja rybołówstwa w Gdańsku w XII i XIII w. w świetle prac wykopaliskowych w latach 1948—1952, s. 212—216. *Byrska Eleonora*, Budownictwo w gdańskiej dzielnicy rybackiej w XII i XIII wieku, s. 217—232. Autorka daje m. in. szczegółowy opis konstrukcji drewnianych odkrytych na stanowisku 1. *Kmieciński Jerzy*, Umocnienia grodu gdańskiego we wczesnym średniowieczu, s. 233—237. *Krysiak Kazimierz*, Szczątki zwierzęce z wykopalisk w Gdańsku w latach 1950—1951, s. 238—251. Autor wyróżnił w materiale kostnym szczątki świni domowej, krowy, konia, kozy, owcy, psa, kota, łosia, tura, dzika, jelenia, bobra i sarny. *Lechnicki Felicjan*, Szczątki roślinne z wykopalisk gdańskich w latach 1950—1952, s. 252—259. Z roślin uprawnych autor wyróżnił proso zwyczajne, żyto, jęczmień, len zwyczajny, konopie, mak lekarski, dereń, bób celtycki, soczewicę, ogórek, sliwę, wiśnię, czereśnię i brzoskwinie. *Leńczyk Gabriel*, Badania wykopaliskowe w Tyńcu w latach 1948—1951, s. 260—270. Badania objęły wzgórze Grodzisko (materiały łużyckie z końca okresu halsztackiego), wzgórze Winnica (brak śladów osadnictwa) i teren samego Opactwa (materiały neolityczne, kultury łużyckiej i wczesnośredniowieczne). *Kocka Wojciech*, *Ostrowska Elżbieta*, Prace wykopaliskowe we Wrocławiu w latach 1949—1951, s. 271—275. Badano gród X w. i podgrodzie. *Nadolski Andrzej*, Z badań nad wczesnośredniowieczną Łęczycą (problemy i potrzeby badawcze), s. 276—279. *Tomczak Andrzej*, Stare miasto w Łęczycy, s. 280—284. Autor rozważa problem lokalizacji wymienianej w źródłach pisanych Antiqua civitas. *Nadolski Andrzej*, Prace wykopaliskowe na grodzisku łęczyckim w latach 1950—1951, s. 285—290. *Poklewski Tadeusz*, Badania wykopaliskowe na Kępie przy grodzisku łęczyckim, s. 291—293. Autor wyróżnia dwie warstwy osadnicze z V—VI w. n. e. oraz z XII—XIII w. *Abramowicz Aleksander*, Badania wykopaliskowe na cmentarzysku Łęczycy—Emaus, s. 294—297. Cmentarzysko zawiera groby wczesnośredniowieczne i późniejsze. *Zbierski Andrzej*, Wczesnośredniowieczne górnictwo i hutnictwo w świetle materiałów z grodziska łęczyckiego, s. 298—318. *Gabalówna Lidia*, Ceramika z XII i XIII wieku z grodziska łęczyckiego, s. 319—332. *Poklewski Tadeusz*, Narzędzia cieślińskie z XII—XIII wieku z grodziska łęczyckiego, s. 333—334. *Abramowicz Andrzej*, Przedmioty ozdobne z grodziska łęczyckiego, s. 335—351. *Gupieniec Anatol*, Skarb i monety odkryte na grodzisku łęczyckim, s. 352—354. Skarb składał się z 1 dirhemu arabskiego i ozdób srebrnych. Poza tym znaleziono na grodzisku łącznie 19 monet rzymskich i wczesnośredniowiecznych polskich, niemieckich, węgierskich i angielskich. *Nadolski Andrzej*, W sprawie datowania i rekonstrukcji umocnień grodowych w Łęczycy, s. 355—359. *Krysiak Kazimierz*, Wykopaliskowe szczątki zwierzęce z grodziska koło Łęczycy, s. 360—370. Ze zwierząt domowych stwierdzono kości świni, krowy, owcy, kozy, konia, psa i kota; z dzikich — dzika, jelenia, sarny, zająca, łosia, tura, bobra, wydry, niedźwiedzia, lisa, borsuka i tchórza. *Klichowska Melania*, Szczątki roślinne z grodziska łęczyckiego, s. 371—375. Z roślin uprawnych stwierdzono pszenicę, żyto, jęczmień, owies, proso zwyczajne, konopie, groch, soczewicę, bób, ogórek, koper, wiśnię, czereśnię i sliwę. **K r o n i k a n a u k o w a**. Kierownictwo Badań nad Początkami Państwa Polskiego w roku 1953, s. 379—384.

ŚWIATOWIT. Rocznik poświęcony archeologii i badaniom pierwotnej kultury polskiej i słowiańskiej, t. XXI, Warszawa 1955, s. 392.

Kulczycki Jerzy, Metoda badania analogii archeologicznych, historycznych i etnograficznych w studiach nad dziejami kultury materialnej, s. 7—27. *Supniewska Halina*, Uwagi o znaczeniu i organizacji badań anatomii drewnianych kopalnych, s. 41—47. *Zwoliński Stefan*, Tatrzański rejon jaskiniowy, s. 49—74. Autor omawia kolejno osiem wyróżnionych przez siebie obszarów jaskiniowych Tatr Polskich. Osobny obszerny rozdział poświęcony jest Grocie Magury. *Jura Albin*, Grota Magury w Tatrach (1460 m), najwyższej w Polsce położona siedziba człowieka epoki lodowej, s. 81—120. Praca obejmuje następujące rozdziały: łowcy niedźwiedzia jaskiniowego w ostatnim interglacjale Masovien II (Riss-Würm), stanowiska polskie, grota Magury, charakterystyka i podział przemysłów w Grocie Magury, nawiązania etnograficzne, zagadnienie autentyczności paleolitycznych wyrobów kościanych, okazy kamienne. *Nosek Stefan*, Kultura wstęgowej ceramiki malowanej na Lubelszczyźnie, s. 124—137. *Kietlińska Alina*, Niektóre zagadnienia dotyczące obrzędów pogrzebowych kultury grobów kloszowych na podstawie cmentarzyska we wsi Transbór, pow. Mińsk Mazowiecki, s. 147—158. Autorka omawia zagadnienia związane z budowaniem samego grobu: wykopaniem jamy grobowej i ustawieniem w niej naczyń, oraz pierwotnej powierzchni grobu. *Dalbor Witold*, Wczesnośredniowieczny gród w Gnieźnie, s. 161—232. Autor omawia rozplanowanie grodu gnieźnieńskiego w rozwoju historycznym, fortyfikacje gnieźnieńskie, rolę i położenie kościoła grodowego, położenie i rozplanowanie katedry, budowle świeckie grodu (palatium książęce, hala recepcyjna i in.). *Musianowicz Krystyna*, Przyczynki do osadnictwa mazowieckiego na Podlasiu w XII — XIII wieku, s. 247—273. Wyniki wykopalisk na dwu cmentarzyskach szkieletowych we wsi Niewiarowo-Słochy i Kamianki w powiecie bielsko-podlaskim. *Sarnowska Wanda*, Miecze wczesnośredniowieczne w Polsce, s. 276—319. Praca składa się z trzech części: 1 — alfabetyczny wykaz stanowisk i charakterystyka zabytku, 2 — typologia mieczy jako środek ustalenia chronologii i genezy, 3 — zagadnienia produkcji, wymiany, importów. *Zurowski Tadeusz*, Trepcza, grodzisko pod Sanokiem, s. 324—330. *Zurowski Tadeusz*, Pomiar archeologicznych stanowisk naziemnych, s. 350—378. Autor omawia kolejno najprostszą niwelację i przyrządy pomiarowe, oznaczenie punktów w terenie, porównanie terenu z mapą, zdjęcia terenowe, metody pomiaru poziomego, metody pomiaru pionowego, tyczenie podstaw i kątów, niwelację za pomocą schodkowania. *Rozbiory i sprawozdania*. *Rysiewicz Z.*, J. Rozwadowski, Studia nad nazwami wód słowiańskich, s. 379—384. *K. B.*, „Archeologia”, Rocznik Polskiego Towarzystwa Archeologicznego, t. II 1948.

WIADOMOŚCI ARCHEOLOGICZNE. Organ Państwowego Muzeum Archeologicznego, t. XXII, Warszawa 1955, z. 1.

Kiersnowscy Teresa i Ryszard, Z dziejów obrotu kruszcowego w Polsce wczesnofeudalnej w świetle skarbu ze wsi Stojkowo, pow. Kołobrzeg, s. 5—54. Autorzy omawiają szczegółowo skład skarbu (monety, srebro lane, sztabki srebrne, płytki i pręty, druty, ozdoby różne), wagę poszczególnych przedmiotów w skarbie i zagadnienie jednostek wagowych, próby jakości kruszcu, tło osadnicze, kołobrzeską grupę skarbów. *Rauhut Lechosław*, Wczesnośredniowieczny skarb ze wsi Borucin, pow. Aleksandrów Kujawski, s. 55—63. Monograficzne opracowanie skarbu odkrytego w 1856 r. (ozdoby srebrne i złote). Autor datuje skarb na koniec pierwszej połowy XI w. *Nosek Stefan*, Skarb srebrny wczesnośredniowieczny z miejscowości Bużyska, pow. Siemiatycze, s. 65—70. Publikacja na podstawie fotografii skarbu zaginionego w czasie wojny 1939—1945. *Moldenhawer Konstanty*, Jadalne owoce pestkowe i orzechy włoskie w wykopaliskach polskich z okresu wczesnośredniowiecznego, s. 71—80. Autor

uwzględnia wiśnie, czereśnie, śliwy, tarninę, brzoskwinie, grusze, jabłonie i orzechy włoskie. Odkrycia. *Bernat W.*, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko ciałopalne w miejscowości Międzyborów, pow. Grodzisk Mazowiecki, s. 81—82. Sprawozdanie z badań ratowniczych — odsłonięto 3 groby. *Antoniewicz J., Janowski J.*, Miecz wczesnośredniowieczny odkryty w miejscowości Ciechanów na północnym Mazowszu, s. 83—85. *Zielonka B.*, Grób skrzynkowy kultury pomorskiej z miejscowości Ciepień, pow. Rypin, s. 85—86. Autor datuje grób na V w. p. n. e. Grób znajduje się na większym, nie badanym cmentarzysku. *Kamiński J. i A.*, Grodzisko pierścieniowate wczesnośredniowieczne na gruntach wsi Święck-Strumiany, pow. Wysokie Mazowieckie, s. 87—88. Autorzy uważają grodzisko za pozostałość po grodzie kasztelańskim Święck. *Dąbrowski Krzysztof*, Grodzisko na łąkach wsi Bużyski, pow. Siemiatycze, s. 88—89. Autor datuje w przybliżeniu na początek XIII w. *Węgrzynowicz Teresa*, Kurhany i osada wczesnośredniowieczna koło miejscowości Drohiczyń, pow. Siemiatycze, s. 89. *Węgrzynowicz T.*, Nowe grodzisko położone koło Drohiczyń nad Bugiem, pow. Siemiatycze, s. 89. Na grodzisku znaleziono materiał ceramiczny wczesnośredniowieczny i kultury łużyckiej. *Bernat W.*, Ślady osadnictwa z okresu wczesnośredniowiecznego w miejscowości Ogrodniki, pow. Siemiatycze, s. 89—90. Dwie osady i cmentarzysko z okresu wczesnośredniowiecznego. *Miśkiewicz Jacek*, Ślady osady wczesnośredniowiecznej w miejscowości Zabuże, pow. Biała Podlaska, s. 90—91. *Komorowski Piotr*, Grodzisko w miejscowości Dziecioły, pow. Siedlce, s. 91. Autor datuje na podstawie ceramiki na XII — XIII w. n. e. *Bernat W.*, Wczesnośredniowieczna osada w kolonii Hołowczyce, powiat Siedlce, s. 91—92. *Bernat W.*, Osada wczesnośredniowieczna w miejscowości Myszkowice, pow. Siedlce, s. 92. *Gardawski A.*, Z badań powierzchniowych na terenie miasta Sandomierza, s. 92—96. Ślady osadnictwa średnio-kultury łużyckiej IV okresu epoki brązu. *J. G.*, Stanowisko złockiej grupy kultury ceramiki sznurowej w Sandomierzu na Chwałkach, s. 96. *Gąssowski Jerzy*, Nowe odkrycia w Opatowie, s. 97—98. Ślady osadnictwa wczesnośredniowiecznego. *Bender Witold*, Cmentarzysko wczesnośredniowieczne we wsi Goresławice, pow. Pińczów, s. 98—101. *Gurba Jan*, Zniszczone cmentarzysko kultury pomorskiej w Pińczowie, s. 101. *Kietlińska Alina*, Pieczęć z przełomu XII na XIII wiek z Góry Zamkowej w Cieszynie, s. 101—104. Pieczęć Monacha, patriarchy jerozolimskiego. *Krauss Adam*, Cmentarzysko rzymskie i osada odkryte w miejscowości Siemonia — Kolonia Podmłynie, pow. Będzin, s. 104—106. *Bielenin Kazimierz*, Odkrycie wczesnorzymskiego grobu ciałopalnego w Jadownikach Mokrych, pow. Dąbrowa Tarnowska, s. 106. *Antoniewicz J.*, Ciekawy zabytek z grodziska w miejscowości Lipowo, pow. Mrągowo, s. 107. Żelazny grot dzirytu z zadziorami, datowany przez autora na późny okres rzymski. *Kronika*, z. r., Kolegium kwalifikacyjne dla pracowników naukowych w muzealnictwie i konserwatorstwie, s. 108. *j. h.* Posiedzenie Rady Redakcyjnej organu muzealnictwa i konserwatorstwa archeologicznego, s. 108—109. z. r., Pokaz materiałów archeologicznych z obszaru Grodów Czerwieńskich, s. 109. z. r., Archeologiczny obóz szkoleniowy w Biskupinie, s. 109—110. z. r., Międzynarodowa konferencja „Unesco” w Atenach, s. 110. *BK.*, Uniwersalny przyrząd do zdjęć i reprodukcji fotograficznych, s. 110. z. r., Wystawy archeologiczne dla szkół, s. 110. *Okulicz J.*, Mierzenie pojemności naczyń, s. 111—113. *Gurba Jan*, Archeologia na Centralnej Wystawie Rolniczej w Lublinie, s. 113.

— z. 2.

Rajewski Zdzisław O metodzie terenowych badań wczesnośredniowiecznych wiejskich zespołów osadniczych, s. 117—141. Praca zawiera następujące rozdziały: zakres i metoda badań terenowych wiejskich zespołów osadniczych, badania terenowe miej-

sca eksploatacji i produkcji, poszukiwania zaginionych wsi, poszukiwania studni, poszukiwania tzw. skarbów, poszukiwania lokalnej sieci drożnej i urządzeń komunikacyjnych, granice terytorium cmentarzyska. *Hołubowicz Włodzimierz*, Wyniki badań przeprowadzonych w 1950 r. w Niemczy Śląskiej, s. 146—156. Ślady osady obronnej kultury łużyckiej okr. halsztackiego, ślady osadnictwa (gród i podgrodzie) wczesnośredniowiecznego. *Zielonka Bonifacy*, Materiały z osiedla obronnego kultury łużyckiej w miejscowości Kamieniec, pow. Toruń, s. 158—173. Osada datowana na okres halsztacki. *Łuka Leon Jan*, Dwa importowane naczynia z okresu rzymskiego odkryte w miejscowości Leśno w pow. Chojnice, s. 175—179. Naczynie terra sigillata i kocioł brązowy skośnie żłobkowany. *Żak Jan*, Grzebień z wystrojem zwierzęcym z ziem polskich i zachodnio-słowiańskich, s. 180—184. *Nadolski Andrzej*, Pochwa miecza znaleziona w osadzie miejskiej z XI wieku w Gdańsku, s. 186—192. Odkrycia. *Mikołajczyk Gabriela*, Wczesnośredniowieczny nóż rytualny i kubek rogowy z Lednogóry, pow. Gniezno, s. 193—195. *Gąssowski Jerzy*, Wczesnośredniowieczny rylec do pisania z Biskupina, s. 195—196. *Szafrański W.*, Odkrycie dwu kompletów wczesnośredniowiecznych żarn obrotowych w Biskupinie, pow. Żnin, s. 196—198. *Dąbrowski K., Krzyżanowska A.*, Odkrycia denarów w osadzie z okresu rzymskiego w Piwonicach, pow. Kalisz, s. 198—200. *Grzywaczyk Teresa*, Osiedle obronne kultury łużyckiej w miejscowości Słupca, pow. Konin, s. 200—203. Osiedle datowane na młodszy podokres halsztacki (550—400 p. n. e.). *Łuka Leon Jan*, Skarb z wczesnej epoki brązowej z miejscowości Wicko, pow. Lębork, s. 203—204. Bransolety i naramienniki brązowe. *Zielonka Bonifacy*, Cmentarzysko wczesnośredniowieczne we wsi Byczyna, pow. Aleksandrów Kujawski, s. 204—208. *Kmieciński Jerzy*, Halsztacki grób skrzynkowy z miejscowości Oporów, pow. Kutno, s. 208. *Kmieciński Jerzy*, Cmentarzysko z III wieku naszej ery odkryte we wsi Dobroń Duży, pow. Łask, s. 208—209. *Bernat Włodzimierz*, Kurhany z późnego okresu rzymskiego we wsi Bogucin, pow. Płońsk, s. 210—212. *Bernat Włodzimierz*, Cmentarzysko ciałopalne z okresu rzymskiego we wsi Drozdowo, powiat Płońsk, s. 212—214. *Modrzewska Krystyna*, Czaszka z monetami z XVIII wieku z Lublina-Kalinowszczyzny, s. 214—216. *Kietlińska Alina*, Łyżka odlewnicza znaleziona na Górze Zamkowej w Cieszynie, s. 216—217. Autorka datuje znalezisko na okres rzymski. *Kronika Wąsowiczówna Teresa*, Sesja naukowa Polskiego Towarzystwa Archeologicznego w Szczecinie poświęcona Pomorzu, s. 218—220. *Norska-Gulkowa M.*, Wystawa archeologiczna w Opolu, s. 220—224. *Reyman Tadeusz*, Polowa wystawa archeologiczna w Igołomi—Zofiopolu i jej znaczenie dydaktyczne, s. 224—226. *Lepówna B.*, Działalność Muzeum Archeologicznego w Łodzi w r. 1954, s. 226—230. z. r., Po-mo-ce szkolne z zakresu archeologii, s. 230.

— z. 3—4.

Antoniewicz Jerzy, Niektóre dowody kontaktów słowiańsko-pruskich w okresie wczesnośredniowiecznym w świetle źródeł archeologicznych, s. 233—274. Praca zawiera następujące rozdziały: przyczynek do znajomości wczesnośredniowiecznego złotnictwa Prusów i jego związku z rzemiosłem złotniczym słowiańskim, ślady importów ruskich w pruskich obszarach plemiennych, problematyka badawcza stref drożnych napływu importów ruskich i polskich na Sambię i na resztę pruskich terytoriów plemiennych. *Antoniewicz Włodzimierz*, Siekiery brązowe typu Mälar z Mińska na Białorusi, s. 278—282. Dwie siekiery zachowane z zaginionego skarbu siekier brązowych. *Okulicz Jerzy*, Cmentarzysko z III—V w. naszej ery z miejscowości Netta, pow. Augustów, s. 284—301. Cmentarzysko sudowskie. *Glazer Wiktor i Okulicz Jerzy*, Wyniki metaloznawczych i technologicznych analiz ozdób metalowych z cmentarzyska w miejscowości Netta, pow. Augustów, s. 304—310. *Cehak-Hołubowiczowa Helena*, Cmentarzysko kurhanowe z VI i VII w. w miejscowości Karmazyny koło miasta Troki

w litewskiej SRR, s. 312—330. *Musianowicz Krystyna*, Sprawozdanie z prac wykopaliskowych przeprowadzonych w roku 1954 w Drohiczyne, pow. Siemiatycze, s. 332—345. Prace prowadzono na wczesnośredniowiecznym grodzisku i wczesnośredniowiecznej osadzie otwartej. *Filipowiak Władysław*, Osada wczesnośredniowieczna Szczecin—Mścięcino w świetle badań w 1954 r., s. 347—353. **O d k r y c i a.** *Antoniewicz J.*, Nowe zabytki z osady halsztackiej w Rybnie, pow. Mrągowo, s. 355—356. Dwa naczynia z osady nawodnej kultury łużyckiej. *Dąbrowski Jan*, Halsztacka siekierka z tulejką z miejscowości Sątoczno, pow. Kętrzyn, s. 356—358. *Antoniewicz Jerzy*, Brązowa moneta cesarza Galliena, znaleziona w miejscowości Kutry, pow. Węgorzewo, s. 358—360. *Dąbrowski Jan*, Późnoneolityczna siekierka kamienna z miejscowości Ramsowo, pow. Olsztyn, s. 360—361. *Miszkiwicz Brunon*, Czaszka z I okresu brązu z miejscowości Barkweda pow. Olsztyn, s. 361—363. Znaleźzisko przypadkowe w torfowisku. *Okulicz Jerzy*, Zniszczone groby wczesnośredniowieczne odkryte na terenie miasta Kętrzyna, s. 363—364. *Kaczyński Marian*, Cmentarzysko z okresu wędrówek ludów w miejscowości Osowa, pow. Suwałki, s. 364—365. *Kaczyński M.*, Ślady osadnictwa w miejscowości Czarnkowizna, pow. Suwałki, s. 365. Fragmenty ceramiki nietypowe. *Kaczyński Marian*, Cmentarzysko kurhanowe z okresu późnorzymskiego we wsi Jeleniewo, pow. Suwałki, s. 365—366. *Okulicz J.*, Osada z wczesnej epoki żelaza w miejscowości Krzywólka, pow. Suwałki, s. 366—367. *Kaczyński M.*, Grodzisko w miejscowości Jegliniec, pow. Suwałki, s. 367—368. Grodzisko nie da się na razie datować. *Kaczyński M.*, Ślady osady obronnej w miejscowości Wodziłki, pow. Suwałki, s. 368. Osada na razie ściśle datować się nie da; autor przypuszcza, że może pochodzić z okresu halsztackiego. *Kaczyński M.*, Osada wczesnośredniowieczna w miejscowości Targowicko, pow. Suwałki, s. 368—369. *Antoniewicz J.*, Ciekawe naczynie z miejscowości Szurpiły, pow. Suwałki, s. 369—370. Naczynie pochodzi z cmentarzyska wczesnośredniowiecznego. *Kaczyński M.*, Przypuszczalne grodzisko w miejscowości Posejnele, pow. Suwałki, s. 370—371. *Kaczyński M.*, Grodzisko w miejscowości Sudawskie, pow. Suwałki, s. 371. Autor nie podaje przynależności chronologicznej grodziska. *Kaczyński M.*, Domniemane grodzisko w miejscowości Pelele, pow. Suwałki, s. 371. *Kaczyński M.*, Toporek neolityczny znaleziony w miejscowości Zyrwiny, pow. Suwałki, s. 371—372. *Janowski J.*, Ceramika łużycka i lateńska z miejscowości Krzemień, pow. Sokółów Podlaski, s. 372. *Komorowski P.*, Ślady osadnictwa w miejscowości Bużka, pow. Siedlce, s. 372. Ceramika trzciniecka i późnośredniowieczna. **K r o n i k a.** *Bender W.*, I Sesja Archeologiczna Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk, s. 373—374. *j. h.*, Konferencja w Nowej Hucie w sprawie badań i opracowań materiału archeologicznego, s. 374—377. *Nahlik Stanisław*, Doświadczenia i perspektywy muzealnej służby oświatowej, s. 374—379. *Smoliński Wacław*, Działalność Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie w roku 1954, s. 379—384. *Leńczyk G.*, Działalność Muzeum Archeologicznego w Krakowie w 1954 r., s. 384—385. *Szydłowski Jerzy*, Działalność Działu Archeologicznego Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu w 1954 roku, s. 385—386. *Sarnowska Wanda*, Działalność Działu Archeologicznego Muzeum Śląskiego we Wrocławiu w 1954 roku, s. 386—387. *Zielonka Bonifacy*, Działalność Działu Archeologii Muzeum Pomorskiego w Toruniu w 1954 roku, s. 387—388. *Łuka Leon Jan*, Działalność Działu Archeologicznego Muzeum Pomorskiego w Gdańsku w r. 1954, s. 388—390. *Antoniewicz J.*, Działalność Działu Archeologicznego Muzeum Mazurskiego w Olsztynie w 1954, r., s. 390—391. *z. r.*, Nowe formy organizacyjne Oddziału Państwowego Muzeum Archeologicznego w Nowej Hucie, s. 391. *z. r.* Archeologowie zagraniczni w muzeach archeologicznych, s. 392. *j. ant.*, Powstanie oddziału olsztyńskiego Polskiego Towarzystwa Archeologicznego, s. 392. *j. ant.*, Film naukowoświatowy o polskim

starożytniku z XVII wieku na Mazurach, s. 392. z. r., Jubileusz, prof. Józefa Kostrzewskiego, s. 392. A. K., Jubileusz doc. Gabriela Leńczyka, s. 392.

WIEDZA I ŻYCIE. Miesięcznik popularnonaukowy, R. XXII 1955.

M. in. *Sułowski Zygmunt*, Przy ujściu Odry 900 lat temu (Legenda i rzeczywistość), s. 259—263. Autor przedstawia legendę Winety i dzieje Wolina aż do jego zniszczenia w latach 1170—1185. *Jamka Rudolf*, Przeszłość noża, s. 273—275. Rozwój narzędzia od paleolitycznych odłupków krzemienych, używanych jako narzędzie tnące, do wczesnośredniowiecznych noży żelaznych. *Sułowski Zygmunt*, Dzieje zachodniej granicy Polski, s. 435—439. Kształtowanie się granicy zachodniej od początku istnienia Państwa Polskiego do dziś. *Peters Stanisław*, Wawel od paleolitu do XX wieku, s. 487—488. Sprawozdanie z Wystawy Przeszłości Wawelu.

WIERCHY. Rocznik poświęcony górcom, R. XXIV, Kraków 1955.

M. in. *Żaki Andrzej*, Początki osadnictwa w Karpatach Polskich, s. 99—116. *Stadnik Wacław*, Dalsze badania grodziska Wietrzno-Bóbrka, s. 161—162. *Zollówna Helena*, Jeszcze o grodzisku w Brzezówce, s. 162.

ZAPISKI ARCHEOLOGICZNE, Warszawa 1955, z. 6, s. 71.

Rajewski Zdzisław, Muzeoznawstwo archeologiczne, s. 1, 66. Praca zawiera następujące rozdziały: literatura przedmiotu, wykaz literatury, muzeum — muzealnictwo — muzeologia — muzeoznawstwo — muzea archeologiczne i inne (definicja pojęć), zadania muzealnictwa archeologicznego, podział muzeów, struktura muzeów i organizacja muzealnictwa, organizacja współpracy między muzeami i współpraca muzeów z innymi instytucjami, funkcje muzeów archeologicznych, gromadzenie materiału archeologicznego, konserwowanie materiału archeologicznego, przechowywanie — magazynowanie materiału, główna księga inwentarzowa zabytków, inwentarze dodatkowe, katalog, metrykowanie zabytków, księgi inwentarzowe pracowni naukowo-technicznych, archiwum, pracownia preparatorsko-konserwatorska, pracownie: rysunkowo-kreślarska i fotograficzna, pracownia modelarsko-stolarska, biblioteka muzealna, wydawnictwa muzealne, funkcja oświatowa, wystawy objazdowe, wystawy czasowe, wystawa stała, sieć wystaw archeologicznych, organizacja akcji oświatowej, budynek muzealny, administracja muzeum, personel muzealny.

ZAPISKI TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU. Kwartalnik poświęcony Historii Wielkiego Pomorza, t. XX 1954, Toruń 1955.

M. in. *Widajewicz Józef*, Terytorium Polski w drugiej połowie X wieku, s. 7—27. Autor analizuje szczegółowo dane dokumentu „Dagome iudex” i relacji Ibrahima ibn Jakuba. W dziale Recenzje: *Hejnosz W.*, Witold Hensel, Słowiańszczyzna wczesnośredniowieczna, s. 407—413.

Z Zakładu Archeologii Polski
IHKM PAN w Krakowie